

Les reformes dels darrers 20 anys de l'Ensenyament Secundari

R. M. VILLALBÍ

Aquestes són algunes reflexions sobre les reformes de l'ensenyament, especialment sobre la reforma en curs, fetes des de la meva experiència com a professora de l'Institut Experimental Pilot Joanot Martorell, creat per experimentar el COU durant la reforma dels anys 70, des de la meva experiència continuada com a professora d'institut i actualment professora en un IES on, a més dels estudis de Formació Professional, BUP i COU, estem impartint també 3er i 4rt d'ESO, per haver entrat en reforma el curs passat.

La reforma dels anys 70 va unificar l'ensenyament primari fins als 14 anys per a tothom, evitant la selecció de l'alumnat en un moment (els 10 anys) en què no es tenen prou elements per decidir correctament. Hi va haver una certa alarma perquè es pensava que baixaria el nivell dels nens més capacitats, que es veurien obligats a compartir les classes amb els altres i que serien confiats als professors d'EGB. Alguns sectors de professorat de Secundària també es van alarmar per la possible disminució de llocs de treball. El moment del canvi va representar força conflicte i desorientació i baixada del rendiment per part dels alumnes, però jo diria que a la tercera promoció que ens va arribar aquests efectes ja no es notaven, perquè les coses van començar a funcionar amb correcció dintre del nou sistema.

La reforma actual també vol generalitzar un ensenyament uniforme, ara fins els 16 anys, degut a la tendència general dels països més desenvolupats i a la necessitat de formar la gent de cara a ocupar llocs de treball més qualificats, però creiem que en aquesta edat hi ha alumnes que ja no estan interessats ni són capaços de seguir un pla d'estudis tan acadèmic com és l'ESO i com és també encara la Formació Professional. A més la decisió per seleccionar l'alumnat segons vulgui seguir estudis més acadèmics o anar a una formació professional no hi ha necessitat de retardar-la més enllà dels 14 anys, des del nostre punt de vista. Personalment, penso que la permanència de tots els alumnes a les mateixes aules fins els 16 anys té molts riscos i pocs avantatges.

La meva situació professional actual m'ha permès d'entrar en contacte amb el món de la Formació Professional, on he constatat que aquest pla d'estudis no és adequat a les expectatives,

característiques i necessitats dels alumnes. De seguida es veu que els mètodes i els continguts de l'ensenyament a FP han de ser profundament diferents que els emprats a BUP i em sembla que en conjunt hi ha un excés de matèries (15 assignatures en un curs, per exemple), probablement perquè ningú ha pres decisions necessàries a l'hora d'eliminar unes matèries i potenciar-ne d'altres. En la meva opinió els alumnes passen massa hores a les aules i poques als tallers i als camps d'esports, que és allò que volen i els convé més. Aquestes i altres observacions m'han portat a la conclusió que era molt necessari un canvi profund en la FP.

Pel que fa al BUP, quin dubte hi ha que té molts defectes? En aquest sentit, la Reforma introdueix les últimes novetats en el camp psicopedagògic i això hauria de ser molt positiu per millorar el treball als instituts. Però la meva experiència em fa veure que aquestes innovacions no han arribat al professorat i no li desperten el desig del canvi. Per aconseguir això es necessitaria més esforç en formació i no alterar tant el sistema, probablement. Els cursets de formació per a la Reforma només convencen als que ja estan convençuts i els altres intenten seguir les noves normes perquè no hi ha més remei, però sense il·lusió ni convenciment.

Ja he dit que em sembla arriscat posar tots els alumnes a les mateixes aules. I en això també puc parlar per experiència, perquè el meu centre és dels que han entrat en reforma dos anys abans, iniciant-la per 3er d'ESO, amb una alumnes que no estaven avesats a les novetats de la Reforma i que, inevitablement, serviran de conillots d'índies i patiran els inconvenients del desconcert que ja es va produir en la reforma anterior. Personalment, estic molt preocupada per evitar que els alumnes bons es deixin portar per la mandra i que els dolents no es vegin inhibits per les dificultats del treball que els proposo. Les tècniques de tractament de la diversitat, que formen part de les innovacions del nou disseny curricular, penso que m'agradaria poder-les experimentar amb l'alumnat de BUP, entre els quals també hi ha diferències importants, però amb l'alumnat que tinc ara, la veritat és que no sé com posar-m'hi, per dir-ho amb poques paraules.

Una altra novetat de la Reforma, que agreuja el problema que explicàvem ara, és la integració dels

alumnes minusvàlids. M'agradaria poder-vos presentar els alumnes amb discapacitats que he conegut com a professora i com a tutora, perquè m'han omplert d'angoixa, d'alegria i de preocupació. Primerament d'angoixa, perquè les discapacitats que presenten són serioses i requereixen moltes hores de piscina o de gimnàstica especialitzada, que s'afegeixen a l'horari de classes normal i els treu hores d'estudi o descans. I perquè els problemes de capacitat intel·lectual, que també els tenen, els impedeixen agafar apunts i seguir el ritme normal de la classe. També m'han omplert d'alegria quan he vist la seva cara de satisfacció per poder formar part de l'institut i ser un més entre els seus companys, encara que he vist els problemes de rebuig per part dels companys, de manera que sovint se'ls veia sols a l'hora del pati o quan es feia una excursió. I sobretot, la preocupació de saber si allò que estan fent és realment el més adequat per a ells. Per exemple, una nena que a Primària tenia un professor particular a casa que l'ajudava a fer els deures, no ha trobat que l'institut que l'ha acceptada per fer Secundària li hagi subministrat aquest professor. També ens va plantejar el problema de la seva manca de força física per seguir les classes de Tecnologia i es va proposar substituir-les-hi per unes de Comptabilitat. Però no estava previst incloure un professor especial per aquesta nena i ha hagut d'anar a Tecnologia, encara que no tenia força a les mans per utilitzar un tornavís. Pot-ser val la pena dir que aquesta nena, per decisió seva o dels pares, ha deixat l'institut.

La reforma dels anys 70 també va incidir en la uniformització del professorat, eliminant els privilegis de què gaudien els catedràtics, que es veien com un estament superior i restaven al marge de qüestions bàsiques del funcionament del centre, com les tutories. Pensem que era una qüestió generacional en part, que es va sobrevalorar i es continua en una tendència uniformitzadora que ens sembla excessiva. Els catedràtics per mèrits que s'han nomenat després, veuen qüestionada encara la seva condició i la tendència a la desaparició dels seminaris i dels càrrecs de cap de seminari no fa altra cosa que incidir en la línia general d'uniformització que trobem excessiva. Ens referim a la normativa dels IES, on existeixen departaments, enlloc de seminaris. D'aquesta manera s'eliminen molts càrrecs, ja que de departaments n'hi ha molts menys que de seminaris. A més la normativa també preveu que el cap de departament serà un càrrec electiu, de manera que els catedràtics en aquests centres no tenen cap assignació específica i han de fer les mateixes tasques que els altres professors. De moment es pot objectar a aquesta

obligada destitució que els catedràtics no tenen per què triar els IES per exercir les seves funcions, però és que pròximament tots els instituts es convertiran en IES. I aleshores, què?

La reforma dels anys 70 va anar precedida del Llibre Blanc del ministre Villar Palasí, que va promoure un ampli debat, però l'aplicació de la reforma va ser més ràpida i també es va fer per decret i va comportar moltes protestes. La reforma actual es veu constantment retardada i comença de manera sectorial i poc racional, per exemple fent entrar en reforma els alumnes a 3er d'ESO, quan no tenien cap experiència anterior en els procediments de la reforma. Aquest és el cas en el meu centre actual i haig de dir que la impressió d'abandonament per part de l'administració que tenim els professors és total. Per començar a treballar a 3er d'ESO, ens ha vingut una promoció d'alumnes amb un percentatge de dolents més alt del normal i a més no hem tingut llibres de text al mercat, els especialistes d'àrea no s'han presentat, malgrat les promeses què ens visitaríen... en fi, us dic que la impressió d'abandó i de dificultats molt grans i falta de mitjans, ha estat total.

Les novetats de tipus conceptual i metodològic que introdueix la reforma actual, que és un dels aspectes clarament positiu, no són ben compreses per la majoria del professorat, que es veu empès a una empresa que no comprèn i que li planteja molts problemes i pocs avantatges, especialment al professorat de BUP. Hi ha una majoria d'aquest sector que es veu rebaixat en la seva categoria social i estil de treball, el qual passa a tenir un nivell intel·lectual inferior i també una menor consideració social. Es pot polemitzar sobre la importància del treball i el nivell intel·lectual que han estat sempre els objectius dels professors de Secundària. Potser no s'havia fet prou atenció a la formació integral de l'alumne i aquesta hauria de ser prioritària. Però la formació dels professors s'ha basat sempre en això i no hem vist un canvi de direcció important en els programes de formació del professorat que ens garanteixi que podrem ser eficaços en aspectes que corresponen més als psicòlegs que a nosaltres.

Els centres que van experimentar la reforma dels anys 70 van afavorir una dinàmica general d'eliminar l'autoritarisme i fomentar el respecte a la personalitat de l'alumne i la seva participació en la vida del centre. Era molt present en tothom que havíem de deixar darrere l'autoritarisme del règim que s'extingia. Actualment sembla que aquesta preocupació ha desaparegut dels instituts i a més ens sembla que hi ha una tendència per part de l'administració a controlar excessivament els centres, per exemple a través de les actuacions de la inspecció i intervenint de formes poc democràtiques en el nomenament de director.

ABSTRACTS

Las reformas de los últimos 20 años de la enseñanza secundaria, R. M. Villalbí

He aquí algunas reflexiones sobre las reformas de la enseñanza, en especial sobre la reforma en curso, hechas desde la experiencia de una profesora de Instituto.

Las novedades de tipo conceptual y metodológico introducidas por la actual reforma, uno de sus aspectos claramente positivos, no son bien comprendidas por la mayoría del profesorado, que se ve impelido a una empresa que le plantea muchos problemas y pocas ventajas, especialmente en lo que concierne al profesorado de BUP. Una mayoría de este sector docente considera rebajada su categoría social y estilo de trabajo, que pasa a tener un nivel intelectual inferior y también una consideración social menor. Los centros que experimentaron la reforma de los 70 favorecieron una dinámica general tendente a eliminar el autoritarismo y a favorecer el respeto a la personalidad del alumno y su participación en la vida de los centros. Actualmente esta preocupación ha desaparecido de los institutos y, además, hay una tendencia de la administración al excesivo control de la vida de los centros, por ejemplo interviniendo de forma poco democrática en el nombramiento de los directores.

Latest twenty years reforms in secondary school system

R.M. Villalbí, a high school teacher, reflects on the present days reform of secondary school system. She thinks that the conceptual and methodological positive novelties of the 1990 reform are not fully understood by most teachers. Villalbí states that schools having implemented 70s reform tended to eliminate authoritarianism and to foster pupil's personality and pupil's participation in school life. Everybody knew that the francoist regime vowed to extinction was to overcome. Nowadays this concern for participation seems to have dropped out of sight, and moreover there is seemingly a tendency in school administration to excessive control, for example through inspection actuations and through only slightly democratic forms of headmasters appointment.